

รูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล:
รูปแบบชุมชนสันติสุขของบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่*
The Organic Farming by Way of Khok Nong Na Model: A Model of Peaceful
Community of Baan Thumkob, Na Khao Subdistrict,
Khao Phanom District, Krabi Province

¹พระปลัดสำราญ ฐานธมโม, พระมหาวีระศักดิ์ อภินนโท และ พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ

¹Phrapalad Samran Thanadhammo, Phramaha Weerasak Abhinandavedi
and Phrakrupalad Adisak Vajirapañño

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Phaatikansamran969@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบทของชุมชนบ้านถ้ำโกบ 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและความสำคัญของเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดลที่ช่วยเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดสนทนาลึก การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงและนำมาวิเคราะห์ อธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนบ้านถ้ำโกบ เป็นชุมชนเก่าแก่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยชาวบ้านบางครอบครัวประสบกับปัญหาขาดแคลนที่ดินทำกิน ปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำในการทำเกษตรกรรม และปัญหาราคาพืชผลตกต่ำในขณะที่มีต้นทุนในการผลิตสูง 2) ชุมชนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ในการทำเกษตรกรรม มีการบริหารจัดการชุมชนด้วยการพึ่งพาตนเอง ลดการใช้สารเคมี การทำธนาคารน้ำ ธนาคารข้าว โดยการหันมาทำเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการจัดทำโรงสีชุมชน ร้านค้าชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง 3) การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ เกิดขึ้นจากการกลับมาพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน การตระหนักถึงปัญหาของชีวิตและแก้ไขปัญหาดำเนินการอย่างจริงจัง 4) มีการเรียนรู้และพัฒนาชีวิตตามหลักภาวนา 4 คือ ผูกพันร่างกายให้พร้อมในการทำงาน มีความประพฤติที่เหมาะสม มีจิตใจเข้มแข็งเบิกบาน และมีปัญญาเข้าใจปัญหาชีวิต ใช้หลักอริยสัจ 4 ทำงานด้วยความรักในงานที่ทำ ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่และรู้จักพิจารณาปัญหาที่ต้องเผชิญ คนในชุมชนบ้านถ้ำโกบจึงมีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ เกื้อกูลและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

คำสำคัญ: เกษตรอินทรีย์; โคกหนองนาโมเดล; ชุมชนสันติสุข

*Received November 9, 2021; Revised February 19, 2022; Accepted February 19, 2022

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the context of organic farming of Baan Thumkob community; 2) to study the concepts and importance of organic farming by way of Khok Nong Na model for enhancing a peaceful community of Baan Thumkob community; and 3) to propose the guidelines for enhancing a peaceful community of Baan Thumkob community. The study applied a qualitative research method with data collection by way of dialogue and in-depth interviews. The acquired data were analyzed and presented descriptively.

The results of the study are shown as follows: 1) The Baan Thumkob village is an old community where most people work in agriculture. Some families are confronted with arable land constraints, water resource management problems in agriculture, and low agricultural product prices despite high production costs; 2) The community has applied the sufficiency economy philosophy or new theory agriculture in agriculture. The community is administered on the basis of self-sufficiency, and there is also a reduction in chemical use, the use of water banks and rice banks, the use of environmentally friendly organic farming based on the Khok Nong Na model, the establishment of community mills, and community shops to promote self-sufficiency; 3) The enhancement for a peaceful community of Baan Thumkob resulted from the community's people being self-reliant. This includes being aware of and addressing life problems according to Ariyasacca (the Four Noble Truths), learning and developing life according to Bhāvanā (development), and training one's body to be ready for working with appropriate behavior, cheerful mind, lastly having wisdom to comprehend life difficulties according to Iddhipāda (the Four Paths of Accomplishment). Furthermore, people should be required to give affection and perseverance in their job, as well as pay attention to and scrutinize problems, in order for the community to have generosity and peaceful coexistence.

Keywords: Organic Farming; Khok Nong Na Model; Peaceful Community

บทนำ

แนวทางในการพัฒนาชนบทโดยภาครัฐที่ผ่านมาทำให้เกิดปัญหากับชุมชน ส่งผลทำให้ความสามารถในการพึ่งพาตนเองน้อยลง ตลอดจนชุมชนที่พึ่งตนเองไม่ได้ และประชาชนในชุมชนขาดทักษะการพึ่งพาอาศัยกัน จึงทำให้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่ปรากฏชัดมากขึ้นจากนโยบายของรัฐ ในการดำเนินงานที่รัฐยังใช้ระบบการเป็นผู้ชี้แนะและเป็นผู้กำกับประชาชนก็เคยชินกับการเป็นผู้รับบริการจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องนี้ ถือว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ อีกส่วนหนึ่งการดำเนินตามตะวันตก ที่มุ่งนำทุนมา

แปลงสภาพเป็นเงิน ตามที่ภาครัฐบาลเน้นการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกเป็นพาณิชย์ คือ เมื่อปลูกข้าวก็นำไปขาย และก็นำไปซื้อของอุปโภคบริโภคของอยู่ของกินที่เกินความจำเป็น เมื่อเงินหมดก็ไปกู้ จนกระทั่งชาวนา ชาวนวนไทยตกอยู่ในภาวะหนี้สิน (Wasi, 2007)

โดยปัญหาสาเหตุหนี้สิน มาจากสูตรสำเร็จ ของนโยบายของรัฐแบบพัฒนา “พรงนี้รวย” นั้นเอง (Phongphit, 2005) จึงมีหนี้สินเพิ่มขึ้นทุกปี ด้วยการกู้ ธ.ก.ส. จากเพียง 3,000 – 5,000 บาท วันนี้พวกเขาเป็นหนี้กันคนละ 100,000 – 300,000 บาท เพราะต้องกู้เพิ่มขึ้นทุกปีไม่เพิ่มก็อยู่ไม่ได้ ไม่มีเงินไปชำระพ่อค้า และแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ และไม่มีเงินเหลือไปใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งเกษตรกรเกือบทุกคนพบว่ายากจะหลุดพ้น ออกจากวงจรอุบาทว์นี้ได้ เพราะปัญหาไม่ใช่แค่ “เงิน” อย่างเดียว ถ้าหากว่าเป็นเงินอย่างเดียวจริงพวกเขา น่าจะแก้ไขได้ แต่ที่ผ่านมาเป็นการกู้หนี้ไปใช้หนี้แล้วการทำมาหากินก็ไม่เคยดีขึ้นมีแต่เลวลงเรื่อย ๆ (Phongphit, 2005) ถ้าย้อนไปเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ.2504 ปีที่ผู้ใหญ่ลีตีกลองประชุม ปีแรกที่ธนาคารโลกและ ประเทศพัฒนาแล้วบีบบังคับให้ไทยเร่งรับผลิตให้มาก ส่งออกให้เยอะจะได้รวยเร็ว ๆ รัฐบาลจะได้เก็บภาษีได้ เยอะๆ ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติแผนที่ 1 ชาวบ้านในหมู่บ้านหลายพันแห่ง ได้วิเคราะห์ปัญหา หนี้สินของตนเองและได้ผลออกมาเหมือนกัน คือ มีหนี้สินเพิ่มขึ้น

ซึ่งท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวถึงปัญหาเศรษฐกิจไว้ คือ เป็นเรื่องที่ทำให้มนุษย์ปั่นป่วนยุ่งยากที่สุดใน หมู่มนุษย์ (Buddhadasa Bhikkhu, 2006) อะไรก็ยุ่งไปหมดเรื่องของข้าวสารแพง หมูแพง น้ำตาลแพง เรื่อง เศรษฐกิจ ที่แท้มันเป็นเรื่องศีลธรรม ถ้าทุกคนทำไปด้วยเจตนาดีแล้วสิ่งเหล่านี้จะไม่สร้างปัญหาขึ้น ซึ่งสมพร เทพสิทธา วิเคราะห์ว่ามนุษย์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง แนวคิดใหม่โดยไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและความเห็นแก่ตัวจนเกินไป จะต้องคำนึงถึงด้านจิตใจ คำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นและสังคมด้วยเพื่อทุกฝ่ายจะ อยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุข เศรษฐศาสตร์ที่เน้นเรื่อง “ ยิ่งมากยิ่งขึ้น ” (the economics of more and more) จะต้องเปลี่ยนเป็นเศรษฐศาสตร์ของความพอดี (the economics of enough) ซึ่งตรงกับหลักธรรม ของพระพุทธศาสนาในเรื่องมัตตัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ หรือความพอเหมาะพอดี (Thepsittha, 1998)

แนวคิดเศรษฐกิจแบบพอเหมาะพอดี หรือเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเชื่อกันว่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถจะ นำพาประชาชนในสังคมไปสู่ศานติสุข ทำให้สังคมหันมาดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีความสุขตามสมควรแก่ อัตภาพเพราะมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการกล่าวถึงกันอยู่บ่อยครั้งใน สังคมไทยปัจจุบันประกอบด้วยหลักปรัชญา โครงสร้างและกระบวนการแห่งเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนความพอดี ความสมดุล ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการพึ่งตนเองเป็นหลักและทั้งจะช่วยให้งิจกรรมด้าน เศรษฐกิจมีความยั่งยืนเอื้อเพื่อต่อสิ่งแวดล้อม และมนุษยชาติในอนาคตด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญ และความจำเป็นของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ปรากฏชัดแก่สังคมไทยในการพึ่งตนเอง

ซึ่งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาให้เข้าใจชัดเจนใน หลายแง่มุม โดยเฉพาะแง่มุมเศรษฐกิจพอเพียงแนวทฤษฎีใหม่ศาสตร์พระราชา “โคก-หนอง-นาโมเดล” จึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะแก้ปัญหาเรื่องการจัดการน้ำที่สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง และมูลนิธิสิริกรรมธรรมชาติ ได้น้อมนำพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ด้านการทำเกษตร

ทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงศาสตร์พระราชา”โคก-หนอง-นาโมเดล” ซึ่งเกิดจากแนวความคิดการพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในทุกภาคส่วน และสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Punyawadee, 2007) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมไปถึงการส่งเสริมให้การพัฒนาทั้งคน สังคมและเศรษฐกิจเป็นไปอย่างยั่งยืนที่ตั้งอยู่บนหลักการสามประการคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการเตรียมตัวให้พร้อมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม

สำหรับชุมชนบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ เมื่อคนในชุมชนตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการขาดแคลนแหล่งน้ำในการเพาะปลูก องค์ความรู้ที่ไม่มากพอที่จะขับเคลื่อนพลังของชุมชนให้ก้าวต่อไปได้ จึงเกิดการรวมกลุ่มเล็ก ๆ กันขึ้น เพื่อทดลองแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์แบบพึ่งพาตัวเอง โดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความสมดุลทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ก่อเกิดพลังที่เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของชุมชนให้ตระหนักถึงพลังของการพึ่งพาตัวเองจนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็ง ก่อเกิดเป็นชุมชนสันติสุขที่ใช้รูปแบบเกษตรอินทรีย์ “โคก-หนอง-นาโมเดล”สู่แนวทางการพัฒนา ด้านสิ่งแวดล้อมโดยมีเป้าหมายคือความผาสุกของชุมชนและสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข พลังขับเคลื่อนของผู้คนในชุมชนเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวคิด กระบวนการ วิธีการ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ทศนคติของคนในชุมชนบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ ซึ่งยุคสมัยที่ขับเคลื่อนด้วยระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม พร้อมทั้งศึกษาหลักธรรมที่นำวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักธรรม เช่น หลักภavana 4 หลักอริยบท 4 เป็นแนวทางประยุกต์ใช้กับชุมชน และการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนบ้านถ้ำโกบจะเป็นต้นแบบและเป็นแนวทางต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทของชุมชนบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและความสำคัญของเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดลที่ช่วยเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย รูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล: รูปแบบชุมชนสันติสุขของบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยอาศัยกรอบของหลักการ แนวคิด ทฤษฎี พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงบริบทสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ โดยการจัดสานเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในชุมชน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) และเก็บ

ข้อมูลจากการบันทึกการเข้าร่วมในแต่ละครั้ง และใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจวิถีของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งดำรงอยู่ด้วยความสันติสุข มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี พร้อมทั้งสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน สภาพเศรษฐกิจ ลักษณะความสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข ปัญหา อันเป็นข้อบ่งชี้ลักษณะของการทำเกษตรกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและคนในชุมชนพื้นที่บ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงบริบทสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ มาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมเชิงเนื้อหา เพื่อวัดผลการวิจัยรูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดลของชุมชนสันติสุข

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึกและจัดเสวนาผู้ให้ข้อมูลงานวิจัย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีลักษณะ Information Rich Case เป็นการให้ข้อมูลในระดับลึก ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา 2 รูป/คน กลุ่มเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล บ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่ จำนวน 10 คน และผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 6 คน

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเสวนาเฉพาะกลุ่มย่อย ประกอบด้วย ผู้ชำนาญการ 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ข้าราชการ 3 ท่าน และกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ 7 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และแนวทางของการพัฒนารูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล : รูปแบบชุมชนสันติสุขของบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลและนำเสนอรูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล : รูปแบบชุมชนสันติสุขของบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล: กรณีศึกษารูปแบบชุมชนสันติสุขของบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษาสภาพบริบทของชุมชนบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ชาวชุมชนบ้านถ้ำโกบ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมัน เนื่องจากราคาผลผลิตทางการเกษตรจากพืชเศรษฐกิจทั้งสองชนิดตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ลดลงซึ่งสวนทางกับราคาต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับปัญหาเรื่องสภาพดินเสื่อมโทรมที่เกิดจากการขาดการดูแลแก้ไขปัญหาหน้าดินมาเป็นเวลานาน ทำให้ปลูกพืชไม่ค่อยเจริญงอกงามเท่าที่ควร พร้อมกันนั้นก็ประสบปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการน้ำที่แม้จะเป็นพื้นที่ที่มีฝนตกชุกในบางปี แต่เกษตรกรในพื้นที่ก็ขาดองค์ความรู้ในการจัดเก็บน้ำ

อย่างเป็นระบบ เมื่อถึงฤดูร้อนทำให้ขาดแหล่งน้ำในการเพาะปลูก เมื่อต้องอาศัยเงินทุนในการทำการเกษตร จึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินมาลงทุน พร้อมกับสร้างภาระหนี้สินให้แก่สมาชิกในชุมชนเป็นจำนวนหลายครอบครัว

ด้วยต้องเผชิญกับปัญหาเหล่านี้จึงเกิดการรวมกลุ่มปรึกษาหารือกัน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข โดยเริ่มต้นชาวบ้านได้ เข้าไปปรึกษากับผู้นำชุมชนและนักวิชาการเกษตรประจำอำเภอ จนเกิดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มทักษะทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในด้านการทำความเข้าใจกับแนวทางการทำเกษตรกรรมทางเลือก ในช่วงต้นชาวบ้านได้ทดลองปลูกพืชแบบ “วนเกษตรป่าผสมผสาน” โดยการปรับเปลี่ยนแนวคิดการนำพืชป่าต่าง ๆ มาปลูกแซมร่วมกันในสวนยางพาราหรือสวนปาล์มน้ำมันของตัวเอง เพื่อสร้างป่าในพื้นที่ทำการเกษตร หรือการเกษตรเลียนแบบธรรมชาติ เมื่อมีพืชแต่ละชนิดที่เจริญเติบโตเพิ่มขึ้นในสวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมันกระบวนการพึ่งพาอาศัยกันตามธรรมชาติก็เกิดขึ้น พืชคลุมดินก็จะช่วยกันกักเก็บชุ่มชื้นในดินให้กับพืชยืนต้น พืชล้มลุกเปลี่ยนสภาพเป็นปุ๋ยอินทรีย์ เป็นอาหารให้พืชด้วยกัน ไม่ต้องใช้ปุ๋ยเคมีที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ปรากฏให้เห็นตามมา คือการเพิ่มขึ้นของสัตว์ตามธรรมชาติและนกชนิดต่าง ๆ เข้ามาหากิน เกิดความสมดุลในระบบนิเวศเพิ่มมากขึ้น พื้นที่เกษตรที่เคยให้ประโยชน์แก่มนุษย์ฝ่ายเดียว เริ่มแปรสภาพมาเป็นพื้นที่ป่า ทั้งคนและธรรมชาติเริ่มได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งยังสามารถใช้ทรัพยากรพืชพรรณที่ออกเงยขึ้นมา จากจุดเริ่มต้นนี้เองที่ทำให้ชาวบ้านเริ่มพัฒนาพื้นที่ของตนเองให้เป็นลักษณะของโคกหนองนาอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และเริ่มตระหนักว่า สามารถพึ่งพาตัวเองได้จากสิ่งที่ได้ทดลองลงมือทำ

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการศึกษาแนวคิดและความสำคัญของเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดลที่ช่วยเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ชาวชุมชนบ้านถ้ำโกบได้น้อมนำพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ด้านการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการน้ำและพื้นที่การเกษตร โดยมีการผสมผสานกับสภาพของพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเป็นสวนยางพาราหรือสวนปาล์มน้ำมัน โดยแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ดังนี้ 30 % สำหรับแหล่งน้ำ โดยการขุดบ่อทำหนองคลองไส้ไก่ 30 % สำหรับทำนา ปลูกข้าว 30 % สำหรับทำโคกหรือป่า ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ก็คือปลูกไม้ใช้สอย ไม้กินได้และไม้เศรษฐกิจ เพื่อให้ได้ประโยชน์ คือ มีกิน มีอยู่ มีใช้ มีความสมบูรณ์และความร่มเย็น และ 10 % สำหรับที่อยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ ปลา วัวและควาย มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับชาวบ้านโดยนักวิชาการทางการเกษตร เพื่อเพิ่มทักษะทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในด้านการพัฒนาภูมิคุ้มกันสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบ “โคก-หนอง-นาโมเดล” ให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการในหลักสูตรที่มีการอบรมความเข้าใจในพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ กลไกกรมเกษตรสู่เศรษฐกิจพอเพียงการจัดการพื้นที่ตามภูมิสังคม เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ พัฒนาพื้นที่ที่อยู่อาศัยที่ทำกินในรูปแบบ โคก-หนอง-นาโมเดล สามารถออกแบบและพัฒนาพื้นที่เชิงภูมิสังคมตามหลักพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน และเกิดเครือข่ายการขับเคลื่อนในรูปแบบจิตอาสาพัฒนาในชุมชน (Nuanchan, 2020)

นอกจากนั้นยังได้น้อมนำเอาศาสตร์พระราชาทฤษฎีบันได 9 ขั้น มาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน บันได 9 ขั้นที่ชี้ชวนให้รู้จักการประมาณตน ภาคภูมิใจในตัวเอง สามารถพึ่งพาตัวเองจากต้นทุน

และทรัพยากรที่อยู่ในครัวเรือนและในชุมชน ได้แก่ ขั้นที่ 1 พอกิน ขั้นที่ 2 พอใช้ ขั้นที่ 3 พออยู่ ขั้นที่ 4 พอเริ่มเย็น ขั้นที่ 5 ทำบุญกับศาสนา พ่อแม่ ครอบครัว ขั้นที่ 6 ทาน เมื่อเหลือก็เผื่อแผ่ให้กับผู้ที่ขาดแคลน ขั้นที่ 7 เก็บไว้เมื่อยามขาดแคลน ขั้นที่ 8 ค้าขายเมื่อเหลือเกินความต้องการ ขั้นที่ 9 สร้างเครือข่าย ประสานความร่วมมือไปยังภาคส่วนต่าง ๆ จนเป็นการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งของคนในชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียง จนสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ในที่สุด (Chanadisai, 2017)

วัตถุประสงค์ที่ 3 จากการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพื้นฐานในการสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี คือ การสร้างความตระหนักรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกในชุมชนต้องเผชิญ ใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 และสามารถสร้างความสมัครสมานสามัคคี ความสงบร่มเย็นของชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งภายในและภายนอกตามหลักภาวา 4 และหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่

1) แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบตามหลักภาวา 4 คือ เมื่อสมาชิกในชุมชนตระหนักถึงปัญหาความยากจนซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนที่ล้มเหลวแล้ว จึงเกิดการพัฒนาตนเอง (กายภาวา) โดยการรวมกลุ่มเพื่อประชุมหาแนวทางแก้ไข มีการปรึกษากับนักวิชาการ ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและโครงการโคกหนองนา มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ลงพื้นที่เพื่อศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ และเกษตรแบบผสมผสาน สมาชิกในชุมชนเริ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (ศีลภาวา) ทั้งงดการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย รู้จักการประหยัดอดออม ละเลิกอบายมุข และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นคุณค่าของการใส่ใจสิ่งแวดล้อม ทั้งการจัดการขยะภายในชุมชน การปรับปรุงที่อยู่อาศัยภายในชุมชนให้สะอาดสะอ้าน รวมไปถึงสมาชิกในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านจิตใจ (จิตภาวา) โดยเฉพาะการรวมกลุ่มจิตอาสาไปพัฒนาและช่วยเหลือกิจกรรมของวัดและสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ รู้จักการแบ่งปันและเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ผลผลิตจากสวนของตนเองให้แก่เพื่อนสมาชิกผ่านโครงการชุมชนสีเขียว มุ่งเน้นการปลูกผักกินเอง ให้คนในชุมชนได้บริโภคผักปลอดภัยไร้สารเคมีและยากำจัดศัตรูพืช การเห็นความสำคัญของการรู้จักพึ่งพาตัวเอง การรู้จักใช้จ่ายทรัพย์ตามกำลังของตน นับเป็นการรู้จักตัวเอง เข้าใจตัวเอง และนับว่ามีปัญญา (ปัญญาภาวา) ที่สามารถพาตัวเองให้หลุดพ้นจากความยากจนได้

2) แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบตามหลักอิทธิบาท 4 คือ เมื่อชาวบ้านตกลงใจที่จะทดลองน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพราะเห็นว่าเป็น “ทางรอด” ของชุมชนในยุคสมัยเช่นนี้ ก็เกิดมีความรักในอาชีพการงานของตนเอง (ฉันทะ) การประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลัก โดยการแสวงหาแนวทางการพัฒนาพื้นที่ของตนเองซึ่งได้มีการปลูกสวนยางพาราและปาล์มน้ำมันอยู่ก่อนแล้ว จึงเริ่มปรับปรุงดินและปลูกพืชที่หลากหลายรวมไปกับพืชอย่างยางพาราและปาล์มน้ำมัน เกิดเป็นเกษตรผสมผสานตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มีความหมั่นเพียร (วิริยะ) ในการดูแลพืชผลทางการเกษตรโดยพยายามลดการใช้สารเคมี เอาใจใส่ (จิตตะ) สร้างพื้นที่เรียนรู้ชุมชนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต (community Lab model for quality of life: CLM) ในตำบล และพัฒนาพื้นที่ครัวเรือนต้นแบบการพัฒนาต้นแบบคุณภาพชีวิตในครัวเรือน เพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำในชุมชน สร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชน เพิ่มพื้นที่ป่า และ พื้นฟูทรัพยากรดิน ลดการ

ชะล้างตะกอนหน้าดิน นอกจากนั้นยังหมั่นคอยเพิ่มพูน สอดส่อง ตรวจสอบ (วิมังสา) พัฒนาองค์ความรู้ของตัวเอง โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างความรู้ความเข้าใจในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก-หนอง-นาโมเดล” ให้กับชาวบ้านในชุมชน เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมด้วยกิจกรรมเอามือทำน้าสามัคคีในพื้นที่ต่าง ๆ ในชุมชน นอกจากนั้น ประยุกต์สู่ “โคก-หนอง-นาโมเดล” ยังเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้แก่ เกษตรกรในชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล: กรณีศึกษารูปแบบชุมชนสันติสุขของบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ แนวคิดในมิติทางพระพุทธศาสนาที่นำมาวิจัย สมดังที่ ท่านพุทธทาสภิกขุ (Buddhadasa Bhikkhu, 2006) ได้กล่าวไว้ว่าในการพัฒนาจะต้องเป็นไปเพื่อสุขภาพชีวิตที่ดี คือ อุปมาชีวิตที่สมบูรณ์จำต้องมีพละ 4 ที่นำมาปฏิบัติ คือ 1) กายพละ คือ การพัฒนาร่างกายให้เจริญสมบูรณ์ถูกต้อง ผาสุก ด้วยการเจริญกายภาวนา 2) จิตตะพละ คือ การพัฒนาจิตให้มีความสุขความเจริญ มีสมรรถภาพจิต ทำหน้าที่ได้ดีด้วยการเจริญ สมถะ กรรมฐาน ให้พ้นจากนิวรณ์รบกวนจิตใจ ด้วยการเจริญจิตภาวนา 3) โภธิพละ คือ การพัฒนาสติปัญญาให้เห็นสิ่งทั้งปวง คือ โลกและ ชีวิตความเป็นจริงด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ให้พ้นจากอำนาจอวิชชาครอบงำ ด้วยการเจริญภาวนา 4) เมตเตยพละ คือ การสร้างมิตรภาพที่มีรากฐานมั่นคงในเพื่อนมนุษย์ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในฐานะ เพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุข เกิด แก่ เจ็บตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น มีเมตตาอย่างปรารถนา จากความเบียดเบียน และแบ่งฝักแบ่งฝ่ายเป็นศัตรู หากเกื้อกูลกันได้ถูกต้อง ด้วยการเจริญศีลภาวนา และสามารถประมวลหลักธรรมที่ได้จากการสังเคราะห์แล้ว นำมาจัดเป็นหมวดหมู่จะได้หัวใจธรรม 4 ประการ นำไปประพฤติปฏิบัติ โดยจัดให้เป็นรูปแบบโมเดล ได้แก่ FPCW Model ดังนี้

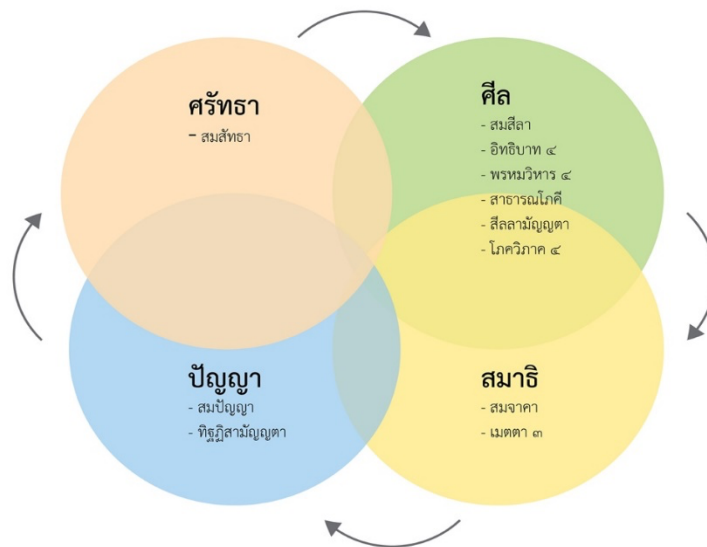
1) F = Faith คือ **ศรัทธา** การปลุกฝังความเห็นชอบ เช่น พฤติกรรม ความนึกคิด ความรู้ ความพิจารณา “พระพุทธศาสนาสอนเน้นในเรื่อง ปัญญา คือ สอนคนให้เกิดปัญญา และรู้จักใช้เหตุผลมิได้สอนให้คนเชื่อเพราะความเชื่อที่ไร้ปัญญาหรือเหตุผลนั้นมักนำไปสู่ผลที่ผิด จึงไม่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ความทุกข์หรือปัญหาชีวิต

2) P = Precept คือ **ศีล** คือ พฤติกรรม หรือ หน้าที่ กล่าวคือ “ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนา หมายถึงการพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาของคนในสังคมให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เราเกี่ยวข้องสัมพันธ์มี 2 ประเภท ดังนี้ (1) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่เพื่อนมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย (2) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ปัจจัย 4 เครื่องใช้วัตถุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติ (ทรัพยากรทางธรรมชาติ)

3) C = Concentration คือ **สมาธิ** การฝึกคิด ฝึกตั้งใจในทางที่ถูกที่ดี กล่าวคือ การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ การพัฒนาสมาธินี้มีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะจิตใจเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมมนุษย์ เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เกิดขึ้นจากความตั้งใจ หากว่าเราตั้งใจในการทำเกษตรอินทรีย์วิถีรูปแบบโคก-หนอง-นาโมเดลแล้วหากไม่มีสมาธิจิตอยู่กับงานแล้วย่อมหาความสำเร็จไม่ได้เพราะว่า สุขทุกข์

ย่อมเกิดจากใจ ฉะนั้น ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้วย่อมจะควบคุมตนเองได้ จิตที่ฝึกดีแล้วจึงเป็นฐานที่จะให้ปัญญาทำกิจการและพัฒนาต่อยอดกิจการให้เจริญงอกงามนำชุมชนให้มีสันติสุขแน่นอน

4) W = Wisdom ปัญญา การความรู้ความฉลาดในทางที่ถูกต้องกล่าวคือ “ปัญญา หมายถึง การพัฒนาทางด้านปัญญาการพัฒนาปัญญามีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวนำทางในการประกอบอาชีพให้ได้ผลผลิต ปัญญาชี้นำหรือบอกทางให้สำเร็จได้ ปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจให้ทางออก แก่จิตใจเมื่อจิตใจมีความอึดอัดมีปัญหาคัดขัดอยู่ พอเกิดปัญญารู้ว่าต้องทำอะไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้ ดังแสดงสรุปภาพรวมให้เห็นว่าหลักธรรมทุกตัวช่วยเสริมซึ่งกันและกันดังในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 FPCW Model

องค์ความรู้จากการศึกษารูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล: กรณีศึกษารูปแบบชุมชนสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล: ศึกษาแบบชุมชนสันติสุขของบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษาสภาพบริบทของชุมชนบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ พบว่า สมาชิกในชุมชนบ้านถ้ำโกบ หลายครอบครัวยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืน ยังคงปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีอย่างแพร่หลาย ทำให้มีต้นทุนในการทำการเกษตรต่อไร่ที่สูง นำไปสู่การกู้ยืมธนาคารและสร้างภาระทางหนี้สินมาตลอดหลายปี นอกจากนั้น สมาชิกในชุมชนบ้านถ้ำโกบยังขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งทำให้บางครั้งประสบกับปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูเพาะปลูก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูพิพัฒนกิจตติสุนทร เรื่อง การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็งในอำเภอนาทวี

จังหวัดสงขลา ที่พบว่า สาเหตุหลักของความอ่อนแอของชุมชนในอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา คือ ความไม่ไว้วางใจกัน ความไม่ไว้วางใจกันเป็นสาเหตุหนึ่งของความอ่อนแอในชุมชนหรือสังคม การขาดที่พึ่งทางใจที่ถูกต้อง การสร้างค่านิยมที่ผิด การขาดวิจารณญาณ ดังนั้น เพื่อกำจัดจุดอ่อนและอุปสรรค จำเป็นต้องใช้หลักพุทธปรัชญาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาแก้ไข เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน (Phrakhru Phiphat Kittisoonthorn, 2017) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดระพิน พุทธิสารโร เรื่องรูปแบบการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนต้นแบบในประเทศไทย ที่พบว่า ชุมชนบ้านไผ่เงิน ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ จากปัญหาภาระหนี้สิน ทั้งการกู้ยืมเงินจากธนาคารและหนี้นอกระบบ จึงเกิดการตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ วิถีพอเพียงในชุมชน โดยมีพระสงฆ์ผู้เป็นผู้นำ เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนตัวอย่าง (Phrapalad Raphin Buddhiso, 2020)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวคิดและความสำคัญของเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล ที่ช่วยเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ พบว่า ผู้ที่ทำในโครงการเกษตรอินทรีย์วิถีโคก-หนอง-นาโมเดล มีรูปแบบพอสรุปได้ 4 ประการ คือ 1) มีความซื่อสัตย์สุจริต 2) มีความขยันอดทน 3) มีสัจจะวาจา 4) มีการทำบัญชีครัวเรือน รู้จักคำนวณใช้ในสิ่งที่สมควรใช้ รายรับ-รายจ่าย แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ 1) ส่วนเพื่อใช้จ่าย 2) ส่วนเพื่อลงทุน 3) ส่วนที่ใช้หนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของมุกข์ประดิษฐ์ (Mookpadit, 2005) เรื่องการวิเคราะห์ ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยพบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ก่อให้เกิดคุณูปการแก่ประชาชนและประเทศชาติเป็นเอนกอนันต์ จนกระทั่งภาครัฐได้น้อมนำเอาไปเป็นปรัชญานำในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 9 เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาของประเทศไทย ผลของการศึกษาวิจัยจากวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ ยังได้ข้อสรุปด้วยว่า การพัฒนาประเทศตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีรากฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา นั้น จะทำให้สังคมและประเทศชาติ ดำเนินไปได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน มีภูมิคุ้มกัน มีดุลยภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นแนวคิดของเกษตรทฤษฎีใหม่ที่พึ่งตนเอง ไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ปลูกพืชหลากหลายในพื้นที่ให้ปลูกพืชตามระดับห้าระดับขั้นภูมิประเทศดังนี้ พืชชั้นสูง พืชชั้นกลาง พืชชั้นเตี้ย พืชชั้นรียดิน และพืชชั้นไต่ดิน จัดทำตามภูมิสังคมตามภูมิประเทศ พัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน เน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และจัดทำเกษตรกรสิกรรมมีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสำเนียง กนฺตธมฺโม (Phra Samnang Kantathammo, 2007) เรื่อง การศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิต เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิตมีดุลยภาพระหว่างชีวิตกับสิ่งต่าง ๆ ที่ชีวิตเข้าไปเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับพุทธธรรมใน 3 ระดับ คือระดับศีลมีความระมัดระวังทางด้านกายและวาจา เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏภายนอกที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ระดับสมาธิ คือมีความตั้งใจมั่น มีสติสัมปชัญญะระลึกตัวอยู่ตลอดเวลาในการประกอบสัมมาอาชีวะ พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงและเป็นเกราะกำบังมิให้สิ่งเลวร้ายเข้ามากระทบกายและจิตใจ และพร้อมที่จะ

แผ่ความดีงามให้บุคคลอื่น และในระดับปัญญา คือมีความรู้ชัดและรู้แจ้งทั้งในทางโลกและทางธรรมเป็นการพิจารณาถ่องถี่ถึงสิ่งต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวังเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลที่ถูกต้อง ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างชัดเจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงของโลกตามธรรมชาติ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของชุมชนบ้านถ้ำโกบ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ พบว่า ความยากจนเป็นแรงบีบคั้นและเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ ที่ผลักดันให้คนในชุมชนกล้าหาญที่จะทดลองเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง โดยเริ่มต้นจากการตระหนักถึงปัญหาของชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 จากนั้นจึงพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของตนเอง ตามหลักภวนา 4 และอิทธิบาท 4 น้อมนำเอาแนวทางการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรแบบโคกหนองนามาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จนสามารถพาตัวเองให้หลุดพ้นจากภาวะของความยากจนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอานนตรี ประสมสุข เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาของปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลขวาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า แนวคิดและวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่ามี มัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) สัมปยุตธรรม (คุณสมบัติของคนดี) ภูมิธัมมิกัตถะ (อุบายะสละ) มรรคมรรค 8 ทางพ้นทุกข์ หิริโอตตปเป อตตาทิ อตตโนนาโ (ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน) อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 วิถีชีวิตของปราชญ์ชาวบ้าน ใช้ฐานหลักพุทธธรรมในการพัฒนาบุคคลและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน พอมี พอกิน พออยู่ พอใช้ พอออกพอใจ พอแบ่งไว้ใช้จ่ายและประหยัด การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ หลักสันโดษ โภควิภาคธรรม โภคอาทิจธรรม คิหิสุข กามโกศิสุข สุขของคฤหัสถ์ พรหมวิหาร 4 และฆราวาสธรรม (Prasomsuk, 2018)

สรุป

การศึกษารูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล: ศึกษาแบบชุมชนสันติสุขของบ้านถ้ำโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ เป็นการศึกษาการปรับตัวของชุมชนที่มีผลวัดต่อความเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ที่มุ่งเน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจซึ่งต้องอาศัยการลงทุนที่มาก ก่อให้เกิดภาระหนี้สินและปัญหาความยากจน มาเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสาน ตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัวและเกิดการรวมกลุ่มกันเป็นพลังที่ขับเคลื่อนชุมชน ก่อให้เกิดความตระหนักในการจัดการกับทรัพยากรของตนเองทั้งที่ดินและแหล่งน้ำ เป็นที่มาของโครงการโคกหนองนา ที่สร้างแหล่งอาหาร สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน นอกจากนั้นยังได้สร้างเครือข่ายจิตอาสาและชุมชนสีเขียวที่มุ่งเน้นให้สมาชิกในชุมชนได้ตระหนักถึงการห่วงแหนทรัพยากรของท้องถิ่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ เกิดความสงบร่มเย็น สมาชิกในชุมชนพึ่งพาอาศัย เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 กรมวิชาการเกษตรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้คำแนะนำและชักชวนให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์มากยิ่งขึ้น

1.2 หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านองค์ความรู้ หรือเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ทางการเกษตรที่ช่วยลดต้นทุนให้กับเกษตรกร

1.3 หน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานราชการควรประยุกต์ใช้หลักธรรมเข้าไปในระเบียบหรือข้อปฏิบัติของตนเอง เพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับบุคลากรให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อประชาชน ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำงานเพื่อรับใช้ประชาชน และเห็นคุณค่าของสิทธิและเสรีภาพตามอุดมการณ์ของประชาธิปไตย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย กระบวนการการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อความอยู่ดีมีสันสุขของชุมชน และมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 การเสริมสร้างประสิทธิภาพชุมชนสันติสุข ของชุมชนเกษตรอินทรีย์ดีเด่น เพื่อเป็นต้นแบบของชุมชนสันติสุขจากเกษตรอินทรีย์

2.3 การจัดทำเกษตรอินทรีย์ครอบคลุมในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้รับความรู้และนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผล

References

- Buddhadasa Bhikkhu. (2006). *Buddhist Economics*. Bangkok: Healthy Heart.
- Chanadisai, T. (2017). *The King's Science: The Story of the King's hometown*. Bangkok: Amarin Comics.
- Mookpadit, M. (2005). *Analytical Study of H.M. The King's Sufficiency Economy Philosophy and Buddhism*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phongphit, S. (2005). *Learning Community and Happy: Lessons from the Village*. Bangkok: Europa Press.
- Phrakhu Phiphat Kittisoonthorn. (2017). The application to the buddhist philosophy and the philosophy of sufficiency economy to construct sustainability of communities in Nathawee District of Songkhla Province. *The Journal of Academic Phranakhon Rajabhat University*, 8(2), 81-92.

- Phrapalad Raphin Buddhisaro. (2020). Model of Application of Buddhist Economics in Prototype Community of Thailand. *Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies*, 5(2), 277-293.
- Phra Samniang Kantathammo. (2007). Philosophy of Sufficiency Economy According to H.M. the King and the Mental Development in Buddhism. *Journal of Thai Language and Thai Culture*, 1(2), 95-105.
- Prasomsuk, A. (2018). *An Application of Sufficiency Economy According to Buddhism of The Local Scholars in Khaw Sub-District Selaphum District, Roi-Et Province*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Auttaya.
- Punyawadee, V. (2007). Economic Development in Thailand. *Thammasat Economic Journal*, 2(4), 2-3.
- Sangrod, N. (2020). Baan Thumkob farmer. *Interview*. December, 22.
- Thepsittha, S. (1998). *Crisis of poverty in Thai society*. Bangkok: Jirarat printing.
- Wasi, P. (2007). *Knowledge Management: The process of liberating human beings to their potential, freedom and happiness*. Bangkok: Green Panyayan.